

دانشگاه شهید بهشتی
دانشکده معماری و شهرسازی
گروه منظر

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد معماری منظر

عنوان پایان نامه:
طراحی منظر برای نابینایان
چشمها را باید شست، جور دیگر باید دید

استاد راهنمای اول:
مهندس مهدی شیبانی

استاد راهنمای دوم:
دکتر حسن تقوایی

استاد مشاور:
مهندس حسین فهیمی زاده

دانشجو:
سارا صاحبی

بهمن ۱۳۸۷

۸۷/۱۱۰۸۴۸۲
۸۸/۱۵۹

۳۸۸ / ۱ / ۱۸

ادارات ذرات
مستورک

۱۱۰۳۱۱

رساله حاضر نتیجه تلاش و همراهی بی نظیر افرادی است که نگارنده عضو کوچکی از آنها است. از این رو، بر خود لازم می دانم که مراتب تشکر و سپاس از ایشان را در ابتدای رساله به جای آورم.

جناب آقای مهندس مهدی شیبانی، که سخاوت بی پایان کلام ایشان، آسمانی از اندیشه های نو فرا راه من نهاد.

جناب آقای دکتر حسن تقوایی که آموزه های بی دریغ ایشان در گذر از این مسیر صعب، روشنگر راهم شد.

جناب آقای مهندس حسین فهیمی زاده که راهنمایی های ارزنده و ایده های بدیع ایشان نقش بسیار مهمی در به انجام رساندن این رساله داشت.

مسئولین محترم سازمان بهزیستی شیراز، خصوصاً سرکار خانم کاظمیان و جناب آقای روزبه که لطف ایشان در جمع آوری اطلاعات شامل حال من شد.

جناب آقای حمید رضا رضایی، مدیر عامل جامعه فرهنگی اجتماعی نایبانیان استان فارس، روشندلی که با راهنماییها و الطاف بی پایان خود مرا در جمع آوری اطلاعات و شناخت دنیای نایبانیی یاری رساندند. سرکار خانم مرفاوی، روانشناس محترم مؤسسه یاوران شب چراغ که راهنماییهای ارزنده ایشان در روند شناخت و ارتباط با دوستان نایبنا بسیار مؤثر بود.

جناب آقای سید محمد حسینی، روشندل عزیزی که خاضعانه در ارائه پایان نامه و فیلمبرداریهما مرا یاری رساندند.

آقای مهندس رسول برازجانی که در ویرایش فیلمها و تدوین آنها زحمات بسیاری را متقبل شدند.

و تمامی نایبانیان عزیزی که در طول زمان انجام این پروژه، سؤالات و مزاحمتهای مرا تاب آوردند.

و در نهایت با تشکر بی پایان از آقایان، مهندس کریم صاحبی و مهندس احمد برازجانی، دو مرد تکیه گاهم در زندگی که در بازخوانی، ویرایش، فیلمبرداریهما، مصاحبه ها و در تمامی مراحل انجام این پروژه کمک و حضور آنها مایه دلگرمی من بوده است.

چکیده :

بسیاری معتقدند از میان حواس پنجگانه، بینایی مهم‌ترین حس آدمی است؛ چرا که بیش از ۸۰ درصد اطلاعاتی که انسان از محیط اطراف کسب می‌کند، از راه این حس است. با وجود این بیش از ۴۵ میلیون نفر نابینا در دنیا وجود دارد و ۱۶۱ میلیون نفر از جمعیت جهان دچار اختلالات بینایی هستند. نمی‌توان بدون توجه به نیازهای این جمعیت، پیاده‌رو، پیاده‌راه، میدان، پارک، باغ و شهر ساخت و ادعای ساختن یا داشتن شهرهایی سالم را در سر پروراند. توجه به توانایی‌های نابینایان و نحوه ادراک ایشان، معماران، معماران منظر و طراحان شهری را یاری می‌رساند تا محیط‌هایی قابل استفاده، امن، زیبا و کارا برای نابینایان طراحی کنند. در این میان، معماران منظر با استفاده از عامل مهم طبیعت و اجزاء آن، و توجه به حواس انسانی که در مقابل هر کنش طبیعی واکنشی نشان می‌دهند، این توانایی را دارند که نابینا را به عنوان انسانی که خود قسمتی از همین طبیعت و نیازمند به آن است به اجتماع طبیعت و دیگر انسانها بازگردانند. چرا که طراحی منظر تنها طراحی یک فضای بیرون نیست، بلکه طراحی فضایی است با ارزش‌ها و معانی خاص خودش که می‌تواند متضمن یک تجربه جدید انسانی باشد. فضایی که می‌تواند انسان را با دنیای طبیعی پیوند دهد و با تسلط بر احساس وی دنیایی را خلق نماید که مشابهی نداشته باشد و در این جهان ملتهب، قسمت آرامش بخش جریان زندگی را در اختیار خود قرار دهد، تا جایی که آن را به صورت یک سمبول پایدار زندگی توأم با آرامش اعتلا دهد. طرح‌هایی از این دست، بر پایه حواس غیر بصری و عناصر و عواملی در منظر که بر این حواس تأثیر گذارند شکل می‌گیرند. این گونه طرح‌ها نه تنها نابینایان که همه مردم شهر را مخاطب قرار می‌دهند و با تأثیرگذاری بر همه حواس، تصویرهای ذهنی شفاف از فضاها ایجاد می‌کنند و در نهایت، در افراد حس تعلق به وجود می‌آورند.

با هدف رسیدن به چنین محیط‌هایی، در این تحقیق، به مطالعه حواس غیر بصری و تجزیه و تحلیل نحوه تحرک و ادراک نابینا از منظر و اجزاء آن پرداخته و با توجه به نیازهای وی، راهکارهایی را ارائه می‌دهیم.

کلمات کلیدی:

نابینا - تصویر ذهنی - منظر حسی - کیفیت‌های منظر - مناسب سازی

فهرست مطالب

۱.....	فصل اول: تعریف و تبیین پژوهش	۱
۲.....	مقدمه	۲
۳.....	۱-۱- تعریف مساله	۳
۴.....	۲-۱- اهمیت انتخاب موضوع	۴
۴.....	۳-۱- اهداف تحقیق	۴
۵.....	۴-۱- پیشینه تحقیق	۵
۶.....	۵-۱- جنبه جدید بودن و نوآوری	۶
۶.....	۶-۱- روش انجام تحقیق	۶
۷.....	۷-۱- ساختار رساله	۷
۸.....	فصل دوم: بررسی حواس انسان و نحوه ادراک	۸
۹.....	مقدمه	۹
۱۰.....	۱-۲- بدن انسان جهت بخش احساسات	۱۰
۱۴.....	۲-۲- احساس و ادراک	۱۴
۱۶.....	۱-۲-۲- حواس انسان در فرایند ادراک	۱۶
۱۷.....	۲-۲-۲- حرکت در فرایند ادراک	۱۷
۱۸.....	۳-۲-۲- زمان در فرایند ادراک	۱۸
۲۰.....	۴-۲-۲- درک فضا	۲۰
۲۲.....	۳-۲- تصویر ذهنی	۲۲
۲۵.....	جمع بندی	۲۵
۲۶.....	فصل سوم: شناخت نابینا و مسأله نابینایی	۲۶
۲۷.....	مقدمه	۲۷
۲۸.....	۱-۳- دیدن	۲۸

۲۸	..... احساس دیدن	۱-۱-۳
۳۰	..... ادراک دیدن	۲-۱-۳
۳۱	..... ندیدن	۲-۳
۳۲	..... ندیدن دیدنی، دیدن نادیدنی	۳-۳
۳۴	..... نابینایی و ناتوانی بصری	۴-۳
۳۶	..... تقسیم بندی ناتوانان بصری	۵-۳
۳۶	..... نابینای مطلق	۱-۵-۳
۳۶	..... نیمه نابینا	۲-۵-۳
۳۷	..... نابینای مادرزاد	۳-۵-۳
۳۷	..... دیرنابینا	۴-۵-۳
۳۷	..... علل نابینایی	۶-۳
۳۸	..... جایگاه نابینایان در دوره های مختلف	۷-۳
۴۲	..... آمار نابینایان	۸-۳
۴۴	..... فصل چهارم: ادراک فضا و نابینایی	
۴۵	..... مقدمه	
۴۶	..... ۱-۴- تقویری های فضا و نابینایی	
۴۸	..... ۲-۴- بهره گیری از حواس غیر بصری	
۴۸	..... ۱-۲-۴- شنوایی	
۵۰	..... ۲-۲-۴- بویایی	
۵۱	..... ۳-۲-۴- حساسیت به دما و پرتوهای حرارتی	
۵۳	..... ۴-۲-۴- لامسه	
۵۴	..... ۵-۲-۴- حس تعادل	
۵۴	..... ۶-۲-۴- حس نیروی جاذبه	
۵۵	..... ۳-۴- تأثیر نابینایی بر تصویر ذهنی	

۵۷	.....	۴-۴	دامنه درک فضا توسط نابینا
۵۹	.....		جمع‌بندی
۶۱	.....		فصل پنجم: کیفیت های منظر و نابینایی
۶۲	.....		مقدمه
۶۳	.....	۱-۵	زیبا شناختی فضا
۷۲	.....	۲-۵	عناصر و کیفیتهای منظر
۷۳	.....	۱-۲-۵	کیفیت های فضایی
۷۳	.....	۱-۱-۲-۵	کیفیت های عنصر
۷۶	.....	۲-۱-۲-۵	کیفیت های بین عناصر
۸۲	.....	۳-۱-۲-۵	کیفیت رابطه عنصر خاص با دیگر عناصر
۸۹	.....	۲-۲-۵	کیفیت های ناشی از میزان سازگاری بین مؤلفه ها
۹۱	.....	۳-۲-۵	کیفیت سکانس ها
۹۵	.....	۴-۲-۵	ملاکهای سنجش کیفیات منظرها
۹۸	.....	۳-۵	خواندن منظر
۱۰۶	.....		جمع‌بندی
۱۰۸	.....		فصل ششم: بررسی و شناخت نحوه ایجاد ارتباط نابینا با منظر
۱۰۹	.....		مقدمه
۱۱۰	.....	۱-۶	تعاریف اولیه از دیدگاه نابینا
۱۱۰	.....	۱-۱-۶	نقطه
۱۱۰	.....	۲-۱-۶	خط
۱۱۱	.....	۳-۱-۶	سطح
۱۱۱	.....	۴-۱-۶	حجم
۱۱۲	.....	۵-۱-۶	تضاد
۱۱۲	.....	۶-۱-۶	تشابه

۱۱۲	.....نظم ۷-۱-۶
۱۱۳	.....عناصر ارتباطی غیر بصری منظر ۲-۶
۱۱۳	.....لبه ۱-۲-۶
۱۱۳	.....سطح ۲-۲-۶
۱۱۴	.....پو ۳-۲-۶
۱۱۵	.....نور ۴-۲-۶
۱۱۵	.....رنگ ۵-۲-۶
۱۱۶	.....فرم ۶-۲-۶
۱۱۷	.....صوت ۷-۲-۶
۱۱۸	.....نحوه تحرک نابینا ۳-۶
۱۲۰	.....عوامل مؤثر در احساس و القای حرکت در منظر ۴-۶
۱۲۱	.....ریتم ۱-۴-۶
۱۲۱	.....امتداد ۲-۴-۶
۱۲۲	.....جهت ۳-۴-۶
۱۲۲	.....نشانه ۴-۴-۶
۱۲۲	.....مکان یابی نابینا و سازماندهی فضایی منظر ۵-۶
۱۲۳	.....سازماندهی مرکزی ۱-۵-۶
۱۲۳	.....سازماندهی خطی ۲-۵-۶
۱۲۴	.....سازماندهی شعاعی ۳-۵-۶
۱۲۴	.....سازماندهی مجموعه ای ۴-۵-۶
۱۲۵	.....سازماندهی شبکه ای ۵-۵-۵
۱۲۶	.....جمع‌بندی

۱۲۸	فصل هفتم: مبانی طراحی منظر با توجه به شرایط نابینایان
۱۲۹	مقدمه
۱۳۰	۱-۷- مبانی طراحی برای نابینایان
۱۳۰	۱-۱-۷- روانشناسی محیط
۱۳۳	۲-۱-۷- ارکان جهت یابی
۱۳۳	۱-۲-۱-۷- حواس غیر بصری
۱۳۳	۱-۱-۲-۱-۷- عوامل محرک حس لامسه
۱۳۴	۲-۱-۲-۱-۷- عوامل محرک شنوایی
۱۳۴	۳-۱-۲-۱-۷- عوامل محرک بویایی
۱۳۴	۴-۱-۲-۱-۷- عامل محرک تعادل
۱۳۵	۲-۲-۱-۷- وسایل کمکی و تکنولوژیکی
۱۳۶	۳-۱-۷- حرکت های ایده آل
۱۳۸	۴-۱-۷- پارامترهای اقلیمی
۱۳۹	۱-۴-۱-۷- تاپش آفتاب
۱۳۹	۲-۴-۱-۷- باد
۱۴۰	۵-۱-۷- فضای سبز و پوشش گیاهی
۱۴۱	۶-۱-۷- مصالح
۱۴۲	۷-۱-۷- المانها و راهنماها
۱۴۳	۱-۷-۱-۷- هشدار دهنده
۱۴۳	۲-۷-۱-۷- هدایت کننده
۱۴۴	۳-۷-۱-۷- اطلاع دهنده
۱۴۴	۲-۷- مناظر غیر بصری
۱۴۴	۱-۲-۷- منظر صوتی
۱۴۷	۲-۲-۷- منظر لمسی

۱۴۸	..... منظر بویایی - ۳-۲-۷
۱۴۹	..... منظر سطحی - ۴-۲-۷
۱۵۰	..... جمع‌بندی
۱۵۲	..... فصل هشتم: راهکارهای طراحی منظر
۱۵۳	..... مقدمه
۱۵۴	..... ۱-۸ - مناسب سازی
۱۵۴	..... ۱-۱-۸ - ضرورت مناسب سازی
۱۵۶	..... ۲-۱-۸ - قوانین و ضوابط موجود مناسب سازی به منظور طراحی و ساماندهی
۱۶۰	..... ۲-۸ - راهکارهای مناسب سازی و طراحی منظر برای نابینایان
۱۶۰	..... ۱-۲-۸ - راهکارهای جزء
۱۷۰	..... ۲-۲-۸ - راهکارهای کلی

پیوست

۱۷۵	..... پیوست ۱: معلولیت
۱۷۶	..... پیوست ۲: آشنایی با مشاهیر نابینا
۱۸۰	..... منابع و مآخذ

فهرست جداول:

۱۷۲	..... جدول ۱-۸: راهکار مناسب با هدف برای هر فضا در منظر با توجه به حواس غیر بصری
-----	--

فهرست تصاویر:

۱۰	..... تصویر ۱-۲: الگوی انسانی ویترووین
۱۱	..... تصویر ۲-۲: بازسازی الگوی انسانی ویترووین
۱۲	..... تصویر ۳-۲: مدول تناسباتی لکوربوزیه

- تصویر ۳-۱: ندیدن دیدنی، دیدن نادیدنی ۳۴
- تصویر ۳-۲: دانش آموزان نابینا، مدرسه نرجس تهران ۳۵
- تصویر ۳-۳: نابینایان ۳۷
- تصویر ۴-۱: بویایی ۵۰
- تصویر ۴-۲: محمد در رنگ خدا. برای دیدن طبیعت نیازی به چشم ندارد. ۵۱
- تصویر ۴-۳: حس لامسه ۵۳
- تصویر ۴-۴: حس تعادل و جاذبه ۵۵
- تصویر ۵-۱: شدت در صدای آب ریزان (شیراز، باغ بلند). ۷۴
- تصویر ۵-۲: تنش (شیراز، باغ بلند). ۷۵
- تصویر ۵-۳: نقش انگیزی (شیراز، دروازه قرآن). ۷۶
- تصویر ۵-۴: تعادل ۷۷
- تصویر ۵-۵: تقارن (تهران، پارک نیاوران). ۷۸
- تصویر ۵-۶: عدم تناسب ابعاد فضا با ادراک نابینا. ۷۹
- تصویر ۵-۷: تفوق ۸۰
- تصویر ۵-۸: وضوح ۸۱
- تصویر ۵-۹: تراکم (Grand Canal Square) ۸۲
- تصویر ۵-۱۰: تجانس ۸۳
- تصویر ۵-۱۱: تقابل صدای آب و صدای خودروهای زمیته (شیراز، باغ بلند). ۸۴
- تصویر ۵-۱۲: مزیت وجود آبشار و مناسب بودن فضا برای تعبیه نیمکت ۸۵
- تصویر ۵-۱۳: تنگی مسیر ۸۷
- تصویر ۵-۱۴: گشادگی مسیر ۸۷
- تصویر ۵-۱۵: توالی صدای آب ۸۸
- تصویر ۵-۱۶: تمرکز (تهران، پارک جمشیدیه) ۸۹
- تصویر ۵-۱۷: امکان ادراک و امکان دسترسی و استفاده ۹۰

- تصویر ۵-۱۸: امکان ادراک وعدم امکان دسترسی و استفاده (روستای کلوگان)..... ۹۰
- تصویر ۵-۱۹: تکرار..... ۹۳
- تصویر ۵-۲۰: حضور نابینایان در منظر شهری..... ۹۵
- تصویر ۵-۲۱: حس مکان در فضا..... ۹۶
- تصویر ۵-۲۲: نظم (ورسای)..... ۱۰۱
- تصویر ۵-۲۳: تجانس، همصدایی..... ۱۰۲
- تصویر ۵-۲۴: ریتم..... ۱۰۳
- تصویر ۵-۲۵: اوج..... ۱۰۴
- تصویر ۵-۲۶: استعاره..... ۱۰۵
- تصویر ۵-۲۷: قطع (شیراز، باغ بلند)..... ۱۰۶
- تصویر ۶-۱- نمونه ای از مصالح دارای بو..... ۱۱۴
- تصویر ۶-۲- نحوه استفاده مؤثر از رنگ ها..... ۱۱۶
- تصویر ۷-۱: طرح گرافیکی پیشنهادی با در نظر گرفتن حدود فواصل به وسیله هال..... ۱۳۱
- تصویر ۷-۲: صداهای مختلف ریزش آب..... ۱۳۴
- تصویر ۷-۳: استفاده از عصای سفید..... ۱۳۵
- تصویر ۷-۴: شناسایی مصالح توسط پاها..... ۱۴۲
- تصویر ۷-۵: کفسازی برجسته، هدایت کننده نابینا..... ۱۴۳
- تصویر ۷-۶: تابلوی راهنما به خط بریل..... ۱۴۴
- تصویر ۷-۷: پرنده در منظر..... ۱۴۶
- تصویر ۷-۸: صدای آب روان..... ۱۴۶
- تصویر ۷-۹: صدای آب ریزان..... ۱۴۶
- تصویر ۷-۱۰: منظر لمسی..... ۱۴۶
- تصویر ۷-۱۱: باغ بویایی در باغ بروکساید..... ۱۴۹
- تصویر ۷-۱۲: منظر سطحی..... ۱۵۰

چشمه

زا با این کیفیت

حجر دیگر با این

دین

فصل اول

بخشها
را باید شست
چون دیگر باید
ریند.

مقدمه

توجه به نیازهای قشر معلول جامعه از وظایف برنامه ریزان، طراحان شهری، معماران و معماران منظر می باشد. در میان معلولان، نابینایان به عنوان دسته ای از معلولین حسی، در ادراک فضاهای اطرافشان بیش از دیگران با مشکل روبرو هستند. به دلیل غالب بودن حس بینایی بر دیگر حواس، توجه طراحان نیز اغلب به زیبایی های بصری است. غافل از آنکه عده ای از افراد اجتماع از درک این زیبایی ها ناتوانند. لذا در این تحقیق با هدف دستیابی به الگوها و راهکارهایی در طراحی منظر، با توجه به نیازهای این قشر، به مطالعه نابینایان، حواس، نحوه ادراک، جهت یابی و عوامل مؤثر بر این موارد در منظر می پردازیم.

در این فصل که به تبیین و تعریف موضوع پژوهش اختصاص داده شده، ابتدا به تعریف مسأله، اهمیت انتخاب موضوع می پردازیم. و در ادامه، اهداف، روش انجام تحقیق و ابزار آن، پیشینه تحقیق و جنبه جدید بودن و نوآوری آن را مورد بررسی قرار می دهیم.

۱-۱- تعریف مساله

آمار معلولیت های جسمی در نسل بشری یک رقم و عدد قابل توجه است. اما کثرت آن به حدی نیست که جامعه و تکنولوژی را مجبور به سازگاری با این قشر نماید. معلولین اگر چه درصد قابل توجهی از اجتماع هستند، اما زمانی که شعب معلولیت^۱ به طور جداگانه بررسی شوند، هر کدام به تنهایی فراوانی زیادی را به وجود نمی آورند. از طرفی تفاوت اساسی بین معلولیت ها، این وجه مشترک را که بتوان شرایط یکسان و ایده آل همه آنها را به وجود آورد، از بین می برد. لذا مشاهده می کنیم که تا قرن ها معلولین جسمی، حرکتی، حسی و ذهنی جزء طرد شدگان اجتماع بوده اند. البته طی قرن اخیر به لحاظ توجهاتی که به این قشر اجتماع در تمام دنیا شده است، امکاناتی فراهم آمده تا این انزوا را کم کنند. اما همانطور که می دانیم نحوه این انزوا زدایی در تمام کشورها به یک صورت نبوده است و در هر جایی به فراخور شرایط فرهنگی و اقتصادی، متفاوت عمل شده است. اما در کل، اکثر عملکردهای اجتماعی برای آنها طراحی نشده است. طراحی فضاهای معماری، فضای سبز، تفریحی، اداری، خدماتی، وسایل نقلیه و ... برای آنها نبوده است و آنها ناگزیر به سازش بوده اند. اما امروزه به لطف وسعت علم در جامعه و اینکه بخشی از متفکران امروز، خود معلولین هستند، عوامل یکسان سازی محیط با نیاز معلولین مورد توجه قرار گرفته است.

در این میان، نیازهای نابینایان هنوز برآورده نمی شوند. تعداد طرح هایی که در آن ها به نحوی به مسائل ادراک شنوایی یا بویایی پرداخته شده باشد، بسیار محدود است و تنها در مواردی خاص تهیه و اجرا می شوند. زیبایی فضاها را تنها در زیبایی بصری خلاصه می کنیم. اگر ترکیب و هارمونی رنگ ها دلپسند باشد، تناسبات احجام و پرسپکتیوهای ارائه شده از نقاط دید مختلف، مناسب و زیبا باشند، آن گاه آن را یک فضای کامل و زیبا می شناسیم. استفاده از مصالح با جنس های مختلف تنها زمانی جالب می شود که از هماهنگی و تنوع بصری کافی برخوردار باشد و الا نه

^۱ تعریف معلول و معلولیت در پیوست ۱ آمده است.

به میزان انعکاس صوت توسط آنها توجهی می شود و نه به احساس آن ها زیر انگشتان دست یا زیر پاها!

در نهایت مسأله اصلی در طراحی برای قشر نابینای جامعه، عدم وجود شناخت صحیحی از نحوه ادراک آنها و عدم دسترسی به الگوها و اصول و ضوابط طراحی می باشد.

۲-۱- اهمیت انتخاب موضوع

در حقیقت تأثیر و تسلط بینایی بر تمام حواس به دلیل قدرت و گستردگی عملکرد آن برای بشر، کلیه امور و علوم را به نوعی وابسته خویش نموده است. در این میان معماری و معماری منظر نیز از بینایی حداکثر استفاده را می نمایند. اغلب، برای طراحی و یا حتی ارزیابی منظرها، معیارها و ملاکهای سنجش فضاها، بصری هستند. موضوع این تحقیق از آن جهت حائز اهمیت است که جنبه های غیر بصری منظر را بیشتر مورد توجه قرار می دهد و از این طریق قدمی به پیش، برای برآوردن گوشه ای از نیازهای قشر نابینای اجتماع بر میدارد.

۳-۱- اهداف تحقیق

- اهداف این پروژه را می توان به صورت ذیل دسته بندی نمود:
  - بازگرداندن نابینا به اجتماع و تصحیح دید عموم از مسأله نابینایی.
  - پیشبرد دامنه تحقیقات بر روی گروه اجتماعی نابینایان و استفاده از دستاوردهای چنین تحقیقاتی در امر زندگی این گروه و عموم مردم اجتماع.
  - ضرورت ایجاد اجتماع نابینا و بینا در کنار یکدیگر و استفاده از نیروی جمع در ساخت فضای پر انرژی شاداب و پویا .
  - تقویت فضاهای بهزیستی در کشور و برداشتن گامی عملی در راستای پیشبرد اهداف مددکاری این سازمان.

- تلاش برای ایجاد فضاها و مناظری متکی بر همه حواس و کمک به افراد جهت استفاده بهتر از حواس غیر بصری.

- بالا بردن سطح بینش علمی و فلسفی در مورد ادراک کلی بشر از عالم وجود.

۴-۱- پیشینه تحقیق

سابقه طرح موضوع مناسب سازی محیط شهری برای معلولان در ایران به سمیناری در سال ۶۲ باز می گردد که در آن، این درخواست مطرح شد تا در بازسازی مناطق جنگ زده شرایط مناسب سازی در طراحی شهری و معماری رعایت شود. به دنبال آن مصوبات شورای عالی شهرسازی و معماری در این زمینه با دستور ریاست محترم جمهوری وقت به استانداریها ابلاغ گردید و آخرین آن هم، قانون برنامه سوم، ماده ۱۹۳ و آئین نامه اجرائی آن است. فعالیت ها و تلاش های متعددی از سوی سازمان بهزیستی کشور و نیز بنیاد امور جانبازان برای پیگیری امر واقع شده است و هر چند مواردی از مناسب سازی ها مشاهده می شود لیکن به هیچ عنوان موضوع به صورت یک ضرورت در طرحهای شهرسازی و معماری لحاظ نشده است. هنوز هم در شهرداری پایان کار ساختمانهایی صادر می شود که نه تنها این ضوابط را رعایت نکرده اند، بلکه در محیط پیاده روها نیز موانع متعددی را ایجاد کرده اند. یا مشاهده می شود در حالیکه در یک منطقه شهرداری سعی در از میان برداشتن موانع و حتی ایجاد خطوط ویژه نابینایان دارند، در منطقه دیگر شهرداری در پیاده روها و یا ورودی پارکها موانعی ایجاد می شود.

پایان نامه هایی با موضوعات مرتبط با طراحی برای نابینایان و دیگر معلولین به انجام

رسیده است، که از جمله آنها می توان به موارد زیر اشاره کرد:

مجتمع فرهنگی- ورزشی معلولین، نگارنده: پریسا حریرچی، دانشگاه شهید بهشتی

مجتمع آموزشی نابینایان، نگارنده: جلیل عزیزی قاسم آبادی، دانشگاه شهید بهشتی

مرکز فرهنگی- ورزشی و توانبخشی معلولین جسمی- حرکتی، نگارنده: مریم قیمتی،

دانشگاه شهید بهشتی

چشمها
را باید شست،
چرز دیگر باید
ببندد

گفتگو در تاریکی، نگارندگان: امین عسلی و ساناز وزیریان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد

شیراز

و...

۱-۵- جنبه جدید بودن و نوآوری

اغلب مدارس و فضاهای مخصوص نابینایان با دیوارهای بلند و امکانات اقامتی بلند مدت ساخته می شوند. در نتیجه این افراد به فضاهای باز و بسته قابل حفظ کردن و سهل الوصول مجتمع های خویش خو می گیرند و از پای گذاشتن در اجتماع هراسان می شوند. از طرف دیگر، در اغلب تحقیقاتی که در این زمینه انجام گرفته، مباحث معماری مد نظر قرار گرفته اند. آنچه در این پروژه مورد توجه است، تسهیل ارتباط نابینا با فضاها، محیط اطراف و به صورت خاص منظرها می باشد، به گونه ای که درمناظر شهری، پارکها و فضاهای عمومی احساس تعلق کنند و به راحتی، مانند دیگر شهروندان از این فضاها استفاده کنند.

۱-۶- روش انجام تحقیق

در این پروژه، جمع آوری اطلاعات از دو طریق انجام گرفته است:

۱- تئوریک   ۲- میدانی

- مطالعات تئوریک:

الف) مطالعات کتابخانه ای: شامل بررسی استانداردهای طراحی برای نابینایان و معلولان بصری، زندگینامه نابینایان موفق، برخورد عمومی اجتماعات مختلف با مسأله نابینایی، مقالات مختلف مربوط به نحوه تبدیل ادراک به معماری و بالعکس معطوف به نابینایان و معلولان بصری.
ب) مطالعات اینترنتی: با بررسی هدفمند سایت های اینترنتی و انتخاب و مطالعه آنها و دستیابی به روش های تکنولوژیک مدرن جهت حرکت هر چه بهتر و راحت تر نابینا در محیط و بالا بردن سطح ادراک وی از فضای اطراف و شناخت بیشتر مناظر حسی.

چشمها
را باید
حفظ دیگر باید
دید.

- مطالعات میدانی:

الف) مصاحبه با نابینایان، در راستای سنجش نظر، خواسته ها و کمبودهای ایشان در زندگی روزمره .

ب) مشاوره با اساتید معماری منظر و معماری و متخصصین علوم مرتبط با موضوع (اساتید روانشناسی و مشاورینی که مستقیماً با نابینایان در ارتباطند).

پس از ورود اطلاعات اولیه با حجم غیر قابل کنترل آن، در مرحله تجزیه و تحلیل و دسته بندی اطلاعات، نیاز به گزینش بهترین ها باعث شد تا ابتدا انواع این اطلاعات را از یکدیگر جدا ساخته و سپس در هر دسته نزدیک ترین اطلاعات به موضوع کار را وارد سازیم و در نهایت، از تجزیه و تحلیل داده های طبقه بندی شده به الگوهایی می رسیم.

۱-۷- ساختار رساله

رساله را در فصل دوم با معرفی بدن انسان به عنوان جایگاه احساسات آغاز نموده و سپس به بررسی احساسات بشری و نحوه ادراک وی می پردازیم.

در فصل سوم به صورت خاص، به حس بینایی پرداخته و سپس مسأله نابینایی را مطرح می کنیم. در این فصل به شناختی کلی درباره معلولین بصری دست خواهیم یافت.

در فصل چهارم، با شناختی که از نابینایان به دست آورده ایم، موضوع نحوه ادراک فضا توسط نابینا و نقش حواس غیر بصری فرد را در روند ادراک مورد بحث قرار می دهیم.

در فصل پنجم منظر و کیفیات آن و نحوه سنجش این کیفیات را بررسی می کنیم.

در فصل ششم عناصر غیر بصری منظر را معرفی نموده، مکانیابی نابینا و سازماندهی های فضایی مناسب با نحوه تحرک و مکان یابی وی را مطرح می کنیم.

در فصل هفتم مبانی طراحی منظر برای نابینایان و مناظر حسی غیر بصری را بررسی می کنیم.

در فصل هشتم و در نهایت، راهکارهایی را به منظور مناسب سازی و طراحی مناظر ارائه می دهیم.

چشمها
را باید درست
دید.
چیز دیگر باید
دید.

چنگها

ترا پايان شست

چيز ديگر باين

ديني

فصل دوم